ERGENLERDEKİ KİMLİK BOCALAMASI ÜZERİNE CİNSİYETİN ETKİSİ

Tümer Türkbay*, Celale Özcan, Ali Doruk***, Kamile Sekmen****

ÖZET

Amaç: *Kimlik duygusunun gelişim süreci, cinsiyetler arasında farklılıklar gösterebilir. Bu çalışmada, ergenlerde kimlik duygusu gelişimindeki sorunların cinsiyete yönelik olarak araştırılması ve kimlik bocalamasının psikiyatrik belirtiler ile ilişkilerinin saptanması amaçlanmıştır.* ***Yöntem:*** *Çalışmanın örneklemini, yatılı bir erkek sağlık yüksek meslek okulunun (N=138) ve yatılı bir hemşirelik yüksek meslek okulunun (N=76) öğrencileri oluşturdu. Deneklere Sosyodemografik Veri Formu, Belirti Tarama Listesi 90-R (BTL 90-R) ve Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA) uygulandı.* ***Bulgular:*** *Örneklemdeki KDDA toplam puanları kız ergenlerde erkeklere oranla anlamlı derecede daha yüksekti (p=0.003). Kimlik bocalaması kızların %23.7'inde, erkeklerin %12.3'ünde saptandı (p=0.027). Kızlar erkeklere oranla anlamlı derecede daha yüksek psikiyatrik belirti sıklığına sahipti (p=0.000). Her iki cinsiyette de kimlik duygusu puanları, BTL 90-R'nin genel belirti indeksi ile anlamlı düzeyde pozitif ilişki gösterdiği bulundu (sırasıyla kızlarda r=0.78 , erkeklerde r=0.60).* ***Tartışma:*** *Bu çalışmanın sonuçları, kimlik bocalaması ve psikiyatrik belirtilerin kız ergenlerde erkeklere oranla daha sık olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu çalışma psikiyatrik belirtilerin kimlik bocalaması ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.*

Anahtar Sözcükler: *Kimlik bocalaması, ergen, cinsiyet, psikiyatrik belirtiler.*

SUMMARY: EFFECT OF GENDER ON ADOLESCENTS' IDENTITY CONFUSION

Objective: *Gender may have an influence on the development of sense of identity. The aim of this study is to investigate the development of problems in sense of identity with regard to gender and also to find out the relationships between identity confusion and psychiatric symptoms.* ***Method:*** *The sample consisted of 138 male adolescents from a health technician vocational high school and 76 female adolescents from a nursing vocational high school. Participants were given a sociodemographic questionnaire, the Symptom Check List 90-R (SCL-90-R), and the Sense of Identity Assessment Form (SIAF).* ***Results:*** *In this sample, total scores of SIAF in girls were significantly higher than those of boys (p=0.003). Identity confusion was found in 23.7% of girls and 12.3% of boys (p=0.027). The general symptom index for psychiatric problems in girls was significantly higher than boys (p=0.000). In both sexes, the scores of sense of identity were positive correlated with the general symptom index scores of the SCL 90-R (r=0.78 for girls and r=0.60 for boys, respectively).* ***Conclusion:*** *This study suggests that female adolescents are more likely to have identity confusion and psychiatric symptoms than male adolescents. Moreover, it is also suggested that there can be a positive relationship between psychiatric symptoms and identity confusion.*

Key Words: *Identity confusion, adolescent, gender, psychiatric symptoms.*

GİRİŞ

Ergenlik, bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal alanlarında belirgin gelişimsel değişikliklerin olduğu zorlu bir dönemdir (Cicchetti ve Rogosch 2002). Ergenler bir yandan bu değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken, öte yandan önemli gelişimsel görevlerden biri olan kimliğini şekillendirmeye yani, kendini bireysel olarak tanımlamaya çabalarlar. Gerçi, kimlik şekillenmesi yaşamboyu sürmesine karşın, en dikkat çeken yapılanma ergenlik döneminde gerçekleşmektedir (Archer 1989).

Kimlik şekillenmesinin karmaşık bir süreç olması nedeniyle, Marcia (1980) bireyin dört kimlik durumunun birisinin içinde olacağını belirtmektedir. Bunlar; kimlik bocalaması (diffusion-confusion), ipotekli kimlik, moratoryum ve başarılmış kimliktir. Bu dört kimlik durumunun her birinin; kimlik seçeneklerinin araştırılması ve bunun sonucunda belirli bir kimlik üzerinde karar kılma yani bağlanma boyutları vardır. Kimlik bocalamasında kimlik seçeneklerinin araştırılmasında ve bir kimliğe bağlanmada eksiklikler söz konusudur (Marcia 1994). Kimlik bocalaması betimleyici bir tanı değildir. Kimlik bocalaması psikodinamik bir tanımlamadır (Erikson 1968). Kimlik bocalaması olan bireylerin daha kötü psişik ve sosyal işlevsellik gösterdikleri bildirilmektedir (Rothman 1984, Iedema ve ark.1996).

Çeşitli etmenler kimlik bocalamasının oluşumunda rol almakta ya da yatkınlık oluştur-

*Doç.Dr., Gülhane Askeri Tıp Fak., Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.
**Yük. Hem., Gülhane Askeri Tıp Fak., Hemşirelik Yüksek Okulu, Psikiyatri Hemşireliği Bölümü, Ankara.
*** Yrd. Doç. Dr., Gülhane Askeri Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

maktadır. En çok vurgu yapılan etmenler; benlik saygısı (Sprinthall ve Collins 1988, Çuhadaroğlu 2001), psikiyatrik bir bozukluğa sahip oluş (Çuhadaroğlu 1999, Başkan 2000) ve cinsiyet farklılığıdır (Erikson 1968, Jones ve Streitmatter 1987, Başkan 2000). Cinsiyet farklılığının kimlik duygusu üzerine etkisine yönelik yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda kız ya da erkek oluşun, kimlik şekillenmesi üzerine etkisinin olmayacağı belirtilirken (Köker 1997, Varan 1992), başka çalışmalarda ise cinsiyet farklılıklarının önemli bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Erikson 1968, Başkan 2000).

Bu çalışmada, Türk gençliğinde kimlik duygusu gelişimine cinsiyetin etkisinin ve gözlenen psikiyatrik belirtiler ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini bir sağlık teknisyenliği erkek yatılı yüksek meslek okulunun 11'nci sınıf öğrencileri (N=138) ve yatılı hemşirelik yüksek okulunun 1'nci sınıf öğrencileri (N=76) oluşturdu. Örneklemdeki kız ve erkeklerin sınıfları farklı olmasına karşın, deneklerin yaşları arasında anlamlı farklılık yoktu (18-19 yaş arası).

Araştırmanın öğrencilerde uygulanması için gerekli izinler okul idarelerinden alınmıştır. Katılımcıların hepsi gönüllüdür, uygulama öncesi çalışmanın amacı ve özellikleri konusunda bilgilendirilerek sözlü onam alınmıştır. Veriler 2003 sonbahar eğitim döneminde sınıf ortamında toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması bir araştırıcı ve sınıf öğretmeni eşliğinde, bir ders saatinde yapılmış ve yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Her iki grupta toplam 24 denek, tamamlanmış ya da hatalı işaretlenmiş ölçek nedeniyle çalışma dışı tutularak, toplam 214 deneğin (138 erkek, 76 kız) verileri değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Deneklere Sosyodemografik Veri Formu, Belirti Tarama Listesi 90-R (BTL 90-R) ve Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA) uygulandı.

Sosyodemografik Veri Formu

Sosyodemografik veri formunda; anne ve babasının eğitim düzeyi, aile geliri, aile tipi ve yaşadığı yer sorgulandı.

Belirti Tarama Listesi 90-R (BTL 90-R)

Belirti Tarama Listesi 90-R, psikiyatrik belirtileri taramak için kullanılmaktadır. Birey tarafından doldurulan ölçek, Derogatis ve arkadaşları (1973) tarafından geliştirilmiştir. BTL 90-R, psikopatolojiyi 10 grupta değerlendiren 90 maddeden oluşmaktadır. Bu 10 grup şunlardır: somatizasyon, obsesif-kompulsif belirtiler, kişilerarası zedelenebilirlik, depresyon, anksiyete, hostilite, fobi, paranoid düşünceler, psikotizm ve ek belirtilerdir. Yüksek puan yüksek belirti sıklığını göstermektedir.Türk ergenlerde geçerlik ve güvenirlik yapılmış, genel belirti indeksine yönelik patolojik düzey kesim noktası 1.57 olarak belirlenmiştir (Dağ 1991).

Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı

Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı, ergenlerde kimlik bocalamasını değerlendirmek için Dereboy ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. KDDA kimlik gelişiminin farklı yönlerini sorgulayan 28 maddeden oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları üniversite öğrencilerinde yapılmış, Cronbach alfa katsayısı 0.89 olarak saptanmıştır. Ölçeğin kimlik bocalaması için kesim noktası 70 puandır. (Dereboy ve ark. 1994).

İstatiksel Analiz

Cinsiyetler arasında sosyodemografik değişkenler yönünden farklılıkları araştırmak için Pearson X2 testi uygulandı. İki grup arasında BTL 90-R ve KDDA puan ortalamaları Student t testi ile karşılaştırıldı. KDDA'da patoloji için kesim noktası 70 ve üzeri, BTL 90-R'deki GSI için 1.57 kabul edilerek, her iki cinsiyette belirlenen patoloji oranları Pearson X2 testi ile karşılaştırıldı. İlişki düzeylerini araştırmak için Pearson korelasyon testi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alındı.

BULGULAR

Erkek ve kız ergenlerin sosyodemografik verileri incelendiğinde; annelerin eğitim düzeyleri her iki grupta da çoğunlukla ilkokul düzeyindeydi. İkinci sırada lise düzeyinde olup, kızların anneleri erkeklere oranla daha fazla oranda lise mezunuydu ($X2 = 11.97$, $p=0.035$). Babaların eğitim düzeyleri sıklıkla ilkokul ve lise mezunuydu ve her ikisi arasında anlamlı farklılık yoktu. Kız ergenlerin, erkeklere oranla daha uzun süreli şehir yaşantısı vardı, fakat farklılık anlamlı düzeyde bulunmadı. Gelir düzeyleri her iki grupta benzerdi. Her iki cinsiyette de KDDA puanları ile gelir düzeyi arasında anlamlı korelasyon yoktu (Tablo 1).

Tablo 1: Ergen kız ve erkek deneklere ait sosyodemografik veriler

Sosyodemografik Değişkenler			Kız (N=76)	Erkek (N=138)
Eğitim Düzeyi	Anne	Okur-Yazar Değil	0 (%0.0)	13 (%9.4)
		Okur Yazar	1 (%1.3)	6 (%4.3)
		İlkokul	48 (%63.2)	79 (%57.2)
		Ortaokul	6 (%7.9)	16 (%11.6)
		Lise*	18 (%23.7)	20 (%14.5)
		Yüksekokul	3 (%3.9)	4 (%2.9)
	Baba	Okur-Yazar Değil	0 (%0.0)	2 (%1.4)
		Okur Yazar	1 (%1.3)	3 (%2.2)
		İlkokul	28 (%36.8)	42 (%30.4)
		Ortaokul	14 (%18.4)	22 (%15.9)
		Lise	22 (%28.9)	48 (%34.8)
		Yüksekokul	11 (%14.5)	21 (%15.2)
Önceden Yaşadığı Yer		Köy	6 (%7.9)	11 (%8.0)
		Kasaba-İlçe	13 (%17.1)	33 (%23.9)
		İl	57 (%75.0)	94 (%68.1)
Gelir Düzeyi (Eski TL)			461.840 ± 223.2	510.870 ± 123.6

* $p<0.05$ (Pearson X^2 testi ile)

Tablo 2: Kız ve erkek deneklerin KDDA ve BTL 90-R puanlarının karşılaştırılması

	Değişkenler	Kız (N=76)	Erkek (N=138)	t	p
KDDA	Toplam	56.72 ± 17.36	49.15 ± 17.81	3.00	.003**
BTL 90-R	Genel Belirti İndeksi	1.07 ± 0.65	0.58 ± 0.49	6.09	0.000**

** $p<0.01$, (Student testi ile)

Tablo 3: Cinsiyetlere göre patoloji düzey kesim noktalarının oranları

Değişkenler	Kız (N=76)	Erkek (N=138)	X^2	p
KDDA ≥ 70	18 (%23.7)	17 (%12.3)	4.63	0.027*
GBI ≥ 1.57	13 (%17.1)	8 (%5.8)	7.08	0.009**

* $p<0.05$, ** $p< 0.01$ (Pearson X^2 testi ile)

İki cinsiyetin KDDA toplam puanları kızlarda erkeklere oranla anlamlı derecede daha yüksekti (KDDA toplam puan için t=3.00, p=0.003). BTL 90-R'ın genel belirti indeksi ortalamaları karşılaştırıldığında, kızlar daha yüksek puanlara sahipti (t=6.09, p=0.000, Student t testi ile) (Tablo 2). Kızlarda ve erkeklerde GBI ile KDDA toplam puanları arasında yüksek derecede anlamlı pozitif ilişki vardı (sırasıyla r=0.78, p=0.000 ve r=0.61, p=0.000, Pearson korelasyon testi ile)

KDDA toplam puan ve BTL 90-R'ın genel belirti indeksinin "patolojik düzey kesim noktası" göz önüne alındığında; her iki ölçekte de kızların erkeklere oranla daha sık "patolojik düzey kesim noktası" üzerinde puanlar aldığı bulundu (KDDA toplam puan için X2 =4.63, p=0.027; GBI için X2 =7.08, p=0.009) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Ergenlik kimlik yapılanması için kritik bir dönemdir. Bu dönemde belirgin olarak şekillenen kimlik duygusu; özün zaman içindeki aynılık ve sürekliliği, özün roller içindeki aynılık ve sürekliliği, özün başkaları gözünde aynılık ve süreklilik yaşantısı ile kendi yolunda yürüyor olma yaşantısı bileşenlerini içerir. Böylece ergen kendinin birey olarak benzersiz ve kendine özgü bir tarz içinde varolduğunu ve bu tarzın süreklilik gösterdiğini duyumsar (Dereboy 1993). Offer ve arkadaşları yaptıkları çalışmada ergenlerin yaklaşık %80'nin başarılı kimlik geliştirdiklerini belirtmektedirler. Çalışmamızda KDDA ölçeğinin patolojik düzey kesim noktasına göre belirlenen kimlik bocalaması, örneklemin %16.4'ünde saptanmıştır. Çalışmamızdaki kimlik bocalaması göstermeyen ergenlerin oranı Offer ve arkadaşlarının (1990) çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermiştir.

Kimlik duygusunun yapılanmasını etkileyen birçok etmen olmasına karşın, cinsiyetin etkisi önemli bir yer tutmaktadır (Erikson 1968). Ancak, cinsiyetin kimlik duygusu üzerine etkisine yönelik yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Erikson (1968) erkeklerin kızlara oranla daha erken başarılmış kimlik statüsüne ulaşmasını beklemektedir. Çalışmamızda Erikson'un savı ile uyumlu olarak, kızlarda erkeklere oranla kimlik duygusunda sorunlar, aşamalı kimlik oluşumundaki sorunlar ve kimlik bocalaması daha sık bulunmuştur (erkekler %12.3, kızlar %23.7). Ülkemizde Başkan (2000) yaptığı tez çalışmasında, psikiyatri polikliniğine başvuran 14-19 yaş aralığında 134 ergen ve başvurusu olmayan üç lisenin her şubesinden seçkisiz 114 ergen ile iki grup oluşturmuştur. Araştırmacı her iki grubu 14-16 ve 17-19 şeklinde iki yaş aralığı dilimlerine ayırmıştır. Sağlıklı grubun 17-19 yaş aralığı alt grubunda, çalışmamızla benzer olarak kızlarda erkeklere oranla kimlik duygusunda daha fazla sorunlar saptamıştır.

Çalışmamızın aksine, erkeklerin daha fazla kimlik duygusu sorunları yaşadığını ya da cinsiyetler arası farklılık olmadığını ileri süren çalışmalar da

vardır. Jones ve Streitmatter (1987) yaptıkları çalışmada erken ve orta ergenlikte, kızlara oranla erkeklerin daha sık kimlik bocalaması gösterdiklerini bulmuştur. Bunun, kızların erkeklere oranla daha erken psikososyal matürite kazanmasıyla ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Aynı şekilde Meuss (1996) başarılı kimlik statüleri geliştirmenin kızlarda daha sık olduğunu belirlemiştir. Ülkemizde Köker (1997) ve Varan (1992) cinsiyetler arasında kimlik duygusu sorunlarının farklılık göstermediğini ileri sürmektedirler. Köker (1997) yaptığı çalışmasında, ergen (18-21 yaş), genç yetişkin (25-30 yaş) ve yetişkin (31-45 yaş) şeklinde üç grubu kimlik duygusu gelişimi açısından karşılaştırmıştır. Bu çalışmada ergen grubun diğer iki gruba oranla anlamlı derecede daha fazla kimlik sorunları gösterdiği, ancak üç grupta da cinsiyetler arasında kimlik duygusu yönünden farklılıklar görülmediği bulunmuştur. Varan (1992) üç farklı lisede öğrenim gören ergenlerin artan yaşla birlikte alt kimlik durumlarından (ipotekli ve dağınık) üst kimlik durumlarına (başarılmış ve askıya alınmış) doğru geçiş gösterdiklerini ve cinsiyetler arası farklılığa rastlanmadığını bildirmiştir. Pastorino ve arkadaşları (1997) ise cinsiyetler arasında kimlik duygusunun gelişiminin bütüncül değerlendirilmesinin yanıltıcı olabileceğini ve bu nedenle kimlik bileşenlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesinin daha doğru olacağını savunmuşlardır. Yaptıkları çalışmada mesleki, dini, politik, flört, cinsiyet rolleri ve arkadaşlık olmak üzere kimlik gelişiminin 6 bileşenini çalışmışlardır. Flört ve cinsiyet rollerinde kızlar daha az bocalama gösterirlerken, erkeklerin politik kimlikte daha az bocalama sergilediklerini saptamışlardır.

Bizim araştırmamızda ve Başkan (2000)'ın çalışmasında kızların kimlik duygu sorunlarının erkeklere oranla sık olması, Jones ve Streitmatter (1987) ile Meuss (1996)'un çalışmalarında aksi bulguların elde edilmesi kültürel etkiyi düşündürebilir. Ülkemizde Eryüksel (1987) üniversite öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada kız öğrencilerin daha çok ipotekli kimlik durumlarında olduklarını ileri sürmüştür. İpotekli kimlik statüsünde; hiçbir araştırma yapılmadan yakın çevredeki otorite figürlerinin (anne-baba, geleneksel beklentiler) birey için önerdiği ya da planladığı beklentileri karşılayan bağlanmalar yapılmaktadır. Bu durum daha çok geleneksel yapıların hakim olduğu ve kızların otonomisine daha sınırlı izin verildiği aile ya da toplumlarda gözlenmektedir. Ayrıca, Türk anne-babalar çocuk yetiştirmede daha az esnektirler, kendi değer ve inançlarını kabul ettirmeye eğilimlidirler (Kağıtçıbaşı 1990), bu durum kimlik duygusu şekillenmesini etkileyebilir.

Gelişimsel olarak kimlik şekillenmesi erken ergenlikte başlar (Wires ve ark. 1994) ve genellikle geç ergenlikte bocalamaların çözümlenmesi beklenir (Marcia 1994). Erken ergenlikte kimlik bocalaması daha sık gözlenirken, geç ergenlikte daha sık başarılmış kimlik durumları sergilenir (Waterman 1982, Adams ve Jones 1983). Bizim çalışmamızdaki örneklem grubu geç ergenlik dönemindeki bireylerden oluşmaktadır, buna karşın kimlik bocalaması yüksek oranlardadır. Bunun nedenlerinin daha ileri çalışmalarla sorgulanması gerekmektedir.

Ergenlerde birçok psikiyatrik bozukluğun tanısını koymak daha zordur ve tanının güvenirliği daha azdır (Korenblum 1993). Bu nedenle çalışmamızda psikiyatrik bozukluk tanısı konulması yerine psikiyatrik belirtilerin taranmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Buna yönelik olarak psikiyatrik belirti sıklığının taranmasında BTL 90-R kullanılmıştır. Çalışmamızda kız ergenlerde erkeklere oranla daha sıklıkla psikiyatrik belirti saptanmıştır. Psikiyatrik belirti sıklığı kimlik duygusu sorunları ile pozitif ilişki göstermiştir. Birçok çalışmada da kimlik bocalamasında artmış anksiyete (Başkan 2000, Stark ve Traxler 1974), depresyon (Çuhadaroğlu 1999, Başkan 2000), madde kötüye kullanımı (Jones ve Hartman 1988) ve diğer insanlarla ilişki sorunları bildirilmiştir (Wires ve ark. 1994). Ancak, "psikiyatrik belirtilerin sıklığının fazla olmasının mı kimlik bocalamasına yol açtığını, kimlik bocalamasının mı yüksek psikiyatrik belirtilere yol açtığını belirlemek güçtür. Akthar (1984) kimlik bocalaması gösteren ergenlerin psikiyatrik bozukluklar için zedelenebilir olacaklarını ileri sürmüştür.

Sınırlılıklar

Çalışmamızın birkaç sınırlılığı vardı. Birincisi, çalışmamız geç ergenlik dönemindeki bireylerde yapılmıştır. Geç ergenlik dönemi 18 yaşında başlayıp yirmili yaşlarla devam eden bir gelişim dönemidir. Ne kadar süreceği kişiden kişiye değişir. Geç ergenlik genellikle liseyi bitirmekle başlar. Sonrasında üniversiteye devam eden ya da çalışmaya başlayan ergen artık bir mesleki kimlik edinme, meslek alanında kendini tanımlama yolunda ilerler. Bu dönem bir anlamda,

ergenliğin başından beri yaşanan duyguların, geliştirilen becerilerin (beden imgesi, özerklik, başarı, yakınlık gibi), kurulan özdeşimlerin harmanlandığı ve sentezlendiği bir dönemdir (Çuhadaroğlu 1996). Bu nedenle çalışmamızın sonuçları tüm ergenlik dönemleri için genellenemez. İkincisi, kimlik şekillenmesinde kültürün etkisi önemlidir. Çalışmamız Türkiye'de yapılmıştır, çalışmanın sonuçlarını farklı kültür ya da milletlerdeki ergenler için genellemek mümkün değildir. Üçüncüsü, kimlik duygusu sorunlarını değerlendirmek için KDDA kullanılmıştır, bu ölçek ergenin bulunduğu kimlik statüleri ve kimliğin bileşenleri hakkında bilgi vermemektedir. Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (Oskay 1998) gibi ölçeklerin kullanılması, kimlik statüleri ve bileşenleri (kişiler arası kimlik bileşenleri arkadaşlık, flört, cinsiyet rolleri ve hobiler; ideolojik kimlik bileşenleri mesleki, dini, siyasi kimlikler ve yaşam stili) hakkında daha ayrıntılı bilgi edinilmesini sağlayabilirdi. Dördüncüsü, ergenlerde kimlik şekillenmesinde aile ilişkileri önemli etkiye sahiptir (Conger ve Galambos 1997). Yazın alanda aile ile ilgili değişkinlere vurgu yapılmış, çocuk yetiştirme pratikleri, aile tipi ve yapısı, anne babanın eğitim düzeyleri ve mesleki durumları ile maddi gelirleri araştırılmıştır. Archer (1982) anne babanın eğitim düzeyleri ve ailenin gelir düzeyi yükseldikçe başarılmış kimlik geliştirme olasılıklarının artacağını belirtmiştir. Ancak çalışmamızın sonuçları bununla uyumlu değildir. Aynı şekilde aile yapısının ve tutumlarının kimlik şekillenmesinde önemli etkisi olduğu belirtilmektedir (Featherstone ve ark. 1992). Ancak, çalışmamızda aile tutumlarını soruşturan ölçekler kullanılmamıştır. Bu sınırlılıklara karşın, çalışmamız Türk toplumunda geç ergenlikteki bireylerin kimlik duygusunun şekillenmesi sırasında yaşanan sorunların saptanmasına yönelik öncül bilgiler vermektedir.

Sonuç olarak, çalışmamızın bulguları ergen kızların erkeklere oranla daha sık kimlik bocalaması yaşayacağı ve bunun psikiyatrik morbidite ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Ergenlerle psikiyatrik görüşmeler sırasında kimlik bocalamasına yönelik yapılacak sorgulamalarda cinsiyet faktörünün etkisinin de göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Adams GR, Jones RM (1983) Female adolescent's identity development: age comparison and perceived child rearing experience. Dev Psychol 19: 249-256.

Akhtar S (1984) The syndrome of identity diffusion. Am J Psychiatry 141: 1381-1385.

Archer SL (1982) The lower age boundaries of identity. Child Dev 53: 1551-1556.

Archer SL (1989) The status of identity: reflections on the need for intervention. J Adolesc, 12: 345-359.

Başkan T (2000) Ruhsal sorunu olan ergenlerde kimlik duygusu: Karşılaştırmalı bir çalışma. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Cicchetti D, Rogosch FA (2002) A developmental psychopathology perspective on adolescence. J Consult Clin Psychol 70: 6-20.

Conger JJ, Galambos NL (1997) Adolescent and Youth. New York: Addison-Wesley Educational Publishers.

Çuhadaroğlu F (1999) Identity confusion and depression in groups of adolescents having psychiatric and physical symptoms. Turk J Pediatr 41: 73-79.

Çuhadaroğlu F (2001) Identity status and self-image among Turkish adolescents. Program and Abstracts of the Promised Childhood Congress, Tel Aviv, Israel, April 29 - May 3, s:19.

Çuhadaroğlu F (1996) Adölesansda psikolojik gelişim özellikleri. Katkı Pediatri Dergisi 17: 783-788.

Dağ İ (1991) Belirti tarama listesi (SCL-90-R) nin üniversite öğrencileri için güvenirliği ve geçerliği. Türk Psikiyatri Dergisi 2: 5-12.

Dereboy F (1993) Kimlik Bocalaması: Anlamak, Tanımak, Ele Almak. Özmert Ofset, Malatya.

Dereboy İF, Dereboy C, Coşkun A, Çoskun B (1994). Özdeğer Duygusu, Öz İmgesi ve Kimlik Duygusu-II. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 1: 61-69.

Derogatis LR, Lipman RS, Covi L (1973) SCL-90: An outpatient psychiatric rating scale: preliminary report. Psychopharmacol Bull 9: 13-28.

Erikson EH (1968) Identity: Youth and Crisis. New York: Norton and Company.

Eryüksel G (1987) Ergenlerin Kimlik Statülerinin İncelenmesine Yönelik Kesitsel Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Featherstone DR, Cundick BP, Jensen LC (1992) Differences in school behavior and achievement between children from intact, reconstituted, and single-parent families. Adolescence 27: 1-12.

Iedema J, Meeus W, DeGoede M (1996) The effects of educational and relational mental incongruity on identity formation. Soc Behav Person 29: 393-404.

Jones RD, Hartman BR (1988) Ego identity: Developmental differences and experimental substance use among adolescents. J Adolesc 11: 347-360.

Jones RM, Streitmatter JL (1987) Validity and reliability of the BOMBIS for early adolescents. Adolescence 22: 647-659.

Kagitcibasi C (1990) Family and socialization in cross cultural perspective: a model of change. Nebreska Symposium on Motivation. Vol 37. içinde V Berman (ed). University of Nebraska Press: Lincoln.

Korenblum M (1993) Diagnostic difficulties in adolescent psychiatry: where have we been, and where are we going? Adolesc Psychiatry 9: 58-76.

Köker S (1997) Kimlik Duygusu Kazanılması Açısından Ergenlerin, Genç Yetişkinlerin ve Yetişkinlerin Karşılaştırılması. Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Ens. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Marcia JE (1980) Identity in adolescence. Handbook of Adolescent Psychology içinde, J Adelson (ed). New York: Wiley, s:159-187.

Marcia JE (1994) The empirical study of ego identity. Identity and Development içinde, AH Bosma, TLG Graafsma, HD Grotevant, JD de Levita (ed). USA: Sage, s:67-81.

Meuss W (1996). Studies on identity development in adolescence. J Youth Adolesc, 25: 570-598.

Offer D, Ostrov E, Howard KI ve ark. (1990) Normality and adolescence. Psychiatr Clin North Am 13: 377-388.

Oskay G (1998) Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeğinin (Extended Objective Measure of Ego Identity Status)-EOM-EIS'in Türkçeye uyarlanması-Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2:17-24.

Pastorino E, Dunham RM, Kidwell J ve ark. (1997) Domain-specific gender comparisons in identity development among college youth: ideology and relationships. Adolescence 32:560-577.

Rothman KM (1984) Multivariate analysis of the relationship of personal concerns to adolescent ego identity status. Adolescence 19: 713-727.

Sprinthall NA, Collins WA (1988) Adolescent Psychology. A Developmental View. New York: McGraw Hill.

Stark PA, Traxler AJ (1974) Empirical validation of Erikson's theory of identity crises in late adolescence. J Psychol 86: 25-33.

Varan A (1992) Liseli gençlerin kimlik statülerinin cinsiyet, yaş ve sosyokültürel çevre açısından incelenmesi. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı içinde. Ege Üniversitesi Psikiyatrisi AD. Saray Kitabevi, İzmir.

Waterman AS (1982) Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and review of research. Dev Psychol 18: 341-358.

Wires JW, Barocas R, Hollenbeck AR (1994) Determinants of adolescent identity development: a cross-sequential study of boarding school boys. Adolescence 29: 361-378.